

ÎMBUNĂTĂȚIREA COPMPETENȚELOR DE COMUNICARE ALE ELEVILOR DIN CICLUL LICEAL, LA ORA DE EDUCAȚIE FIZICĂ

FLOREA Mihaela, doctorandă, U.P.S. „Ion Creangă”

CIORBĂ Constantin, profesor doctor habilitat,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Republica Moldova

Rezumat. *Competențele de comunicare ale elevilor din ciclul liceal ar trebui să fie suficient de dezvoltate pentru ca actul didactic să se desfășoare în cele mai bune condiții, însă multe studii actuale atrag atenția asupra schimbărilor care devin vizibile în nivelul acestor competențe, cauzele provenind atât din zona sistemelor educaționale, din zona pregătirii și competențelor profesorilor, dar și din cauze sociale și tehnologice. Dată fiind complexitatea comunicării didactice în ora de Educație fizică, este imperios necesar ca dezvoltarea competențelor în acest domeniu este imperios necesară.*

Summary. *The communication skills of high school students should be sufficiently developed for the teaching process to take place in the best possible conditions, but many current studies draw attention to the changes that become visible in these skills. The causes coming from educational systems, from the area of teacher training and skills, but also for social and technological reasons. Given the complexity of didactic communication in Physical Education, it is imperative that the development of those skills is imperative.*

Cuvinte-cheie: *comunicare didactică, competențe, Educație fizică*

Keywords: *didactic communication, competences, Physical Education*

Introducere

Elevii care încep ciclul liceal nu prezintă competențe avansate de comunicare, ei preferând tehnologia și mediul online, dar nu ca o înclinare nativă înspre formarea unor competențe solide în domeniul IT&C, ci pentru că tehnologia le oferă o zonă de refugiu, ei deținând și în acest domeniu competențe modeste, suficiente însă pentru petrecerea timpului accesând rețelele de socializare, din ce în ce mai variate și mai ofertante, în detrimentul activităților ce necesită eforturi de adaptare, de ieșire din zona de confort, așa cum este și exercițiul fizic. Mai mult, nu au o bază solidă pe care să-și fundamenteze opiniile proprii, ei putând fi deturnați cu ușurință de la anumite obiective de către alți colegi/persoane cu care interacționează. Tendințele sociale reprezintă un factor formator suficient de puternic pentru adolescenții de astăzi, iar aceste tendințe încă nu promovează suficient mișcarea și beneficiile sale, în schimb promovează mult dietele alimentare, care la această vârstă pot face mai mult rău decât bine.

Practicarea exercițiului fizic este considerată o soluție la o multitudine de manifestări din aceste zone, deoarece țintește:

- Petrecerea timpului liber în mod agreabil, îmbunătățirea condiției fizice și crearea premisei unei sănătăți bune;

- Dezvoltarea unor aptitudini specifice, construirea unei bune motricități;

- Dezvoltarea unor obișnuințe sănătoase, de practicare a exercițiului fizic, obișnuințe care se mențin pe termen lung;

- Crearea de legături sociale de bună calitate, bazate pe respect reciproc, colegialitate și coduri comune de comunicare;

- Îmbunătățirea performanței din alte zone de activitate decât cea fizică, prin reducerea stresului, îmbunătățirea tonusului și a stării psihice;

- Relaxare intelectuală prin efectuarea de efort fizic;

- Dezvoltarea competențelor de comunicare, mai ales în zona comunicării nonverbale și paraverbale;

Nici o activitate educativă nu se poate desfășura înafara procesului de comunicare, oricare ar fi ponderea tipurilor de comunicare combinate: verbală, nonverbală sau paraverbală. Fiecare parte a procesului și fiecare instrument folosit aduce aportul necesar la atingerea succesului și transmiterea mesajului didactic în cele mai bune condiții.

Necesitatea dezvoltării competențelor de comunicare la elevii din ciclul liceal este evidentă, cu atât mai mult cu cât rezultatele elevilor români la testele PISA sunt mediocre, iar astăzi se pune foarte serios problema alienării sub influența tehnologiilor de comunicare digitală, care izolează individul de lumea reală, ale cărei provocări trebuie să le înfrunte și să le învingă, oferindu-i un refugiu virtual, unde poate modela mediul și relațiile după propria dorință [7, pag. 9].

Mai multe studii printre care și cel efectuat în anul 2015 de către Centrul de Evaluare și Analize Educaționale [9, pag. 7], menționând și statisticile OECD publicate în 2015 pe baza testelor PISA [8], arată că un procent de 42% dintre adolescenții de 15 ani din România întâmpină greutăți majore în a selecta și diferenția informațiile după a numite criterii, acestora lipsindu-le capacitatea de a efectua raționamente elementare.

Urmările acestei rate înalte a analfabetismului funcțional sunt deja extrem de vizibile în șansele de evoluție economică ale României, OECD estimând că dacă până în anul 2030 acest tip de analfabetism ar fi eradicat, impactul economic estimat (scenariu optimist) ar fi de 296% din PIB, iar în scenariu conservator ar fi de 211% din PIB. Considerăm că argumentul adus, într-o lume concentrată pe beneficii ce pot fi convertite în indicatori economici, este extrem de convingător, iar dezvoltarea capacităților de comunicare ale elevilor ar trebui să facă parte din ținta propusă pentru anul 2030.

Continuând profilul de țară al României, trebuie subliniat faptul că evaluarea națională permite înscrierea oricărui elev la liceu, indiferent de notă, procentul elevilor care au luat note peste

5 variind între 79,3% în anul 2015 și 66,12% în anul 2012. Aceste date sunt însă media la nivel de țară, existând județe în care promovabilitatea medie a fost în jur de 56%, deci aproape jumătate din elevi nu au reușit să ia note de trecere (5) la disciplinele de examen, respectiv Limba și literatura română și Matematică. În aceste condiții trebuie acceptat faptul că, la nivel național, procentul de elevi de clasa a VIII-a care nu dețin competențe minime de comunicare în Limba și literatura română și la Matematică este ridicat.

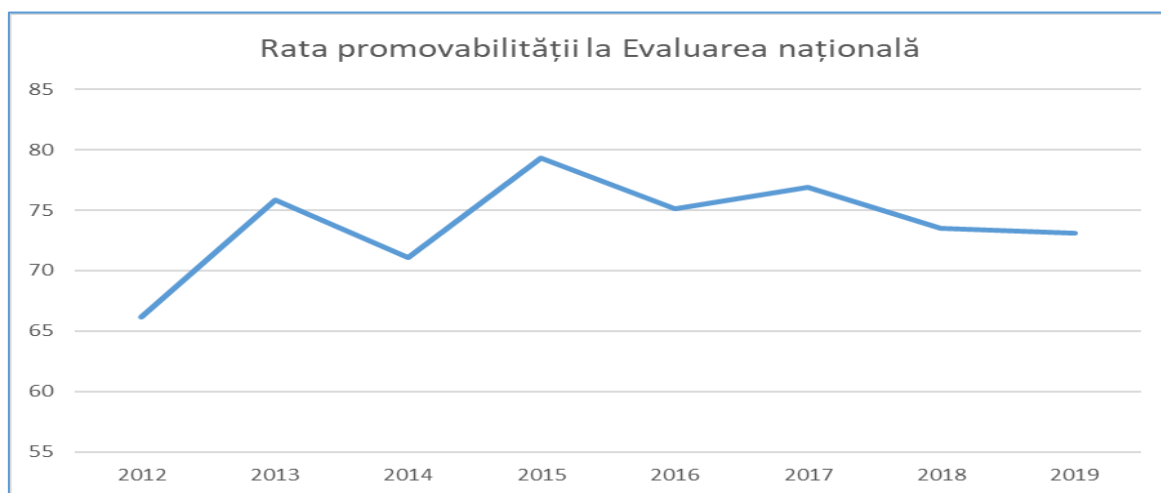

Figura 1. Grafic rata promovabilității la evaluarea națională în perioada 2012-2019 [10]

În anul 2019, promovabilitatea la Evaluarea națională a fost de 73,12%, ceea ce înseamnă că trei elevi din zece nu au fost capabili să rezolve testele. Mai mult, nota 5 nu arată că un elev are competențele necesare pentru a face față cu brio în învățământul liceal.

Metode și materiale

Având la bază toate aceste argumente, susținute și de experiența profesională, am conceput design-ul unui experiment formativ, care a fost aplicat pe parcursul anului școlar 2019-2020, perioadă în care întreaga omenire s-a confruntat cu apariția virusului SARS-CoV-2, fapt ce a determinat transferarea activităților didactice în mediul online și la reclusiunea oamenilor în locuințe pentru o perioadă suficient de mare, ceea ce a condus atât la provocări majore privitoare la procesele educaționale, cât și la apariția unor efecte psihologice neașteptate, precum anxietatea, o refugiere mai accentuată în mediul online, diminuarea competențelor de comunicare și afectarea capacităților cognitive și afective. Experimentul formativ s-a desfășurat având stabilite următoarele obiective:

1) Conceperea unui program de îmbunătățire a competențelor de comunicare la orele de educație fizică, utilizând orele din curriculum care se află la dispoziția profesorului, selectând un set de instrumente adecvate din literatura de specialitate, dar folosind și experiența didactică de peste 20 de ani;

2) Implementarea programului de intervenție pe parcursul anului școlar 2019-2020;

3) Evaluarea rezultatelor programului de intervenție prin retestarea grupului experimental și a grupului martor;

4) Analizarea și interpretarea rezultatelor obținute în urma intervenției;

5) Realizarea unui material de bune practici, în vederea sprijinirii profesorilor care predau disciplina Educație fizică la liceu.

Programul de intervenției a utilizat următoarele instrumente de autocunoaștere, cunoaștere și îmbunătățire a competențelor de comunicare și sociale: Harta inimii; Amprenta; Ștafeta cu emoții; Vorbește; Mersul în personaje; Una vorbim, bașca înțelegem; Traversarea inelului; Ca frunzele copacului [5].

Intervenția s-a desfășurat în conformitate cu planul stabilit, luând în considerare și opiniile colegilor din aria curriculară, a consilierului școlar, utilizându-se ora la dispoziția profesorului. Elevii au participat cu entuziasm la activitățile incluse în planul de intervenție, pe de o parte fiindcă acestea schimbau rutina de lucru și aduceau un element important de noutate, iar pe de altă parte fiindcă elevii au descoperit lucruri noi despre sine și au fost uneori impresionati în mod vizibil de concluziile la care se ajungea la finalul orei.

Rezultate și discuții

Privitor la implementarea programului de intervenție pentru îmbunătățirea abilităților de autocunoaștere, cunoaștere și comunicare în sala de clasă, se pot formula următoarele considerații:

1) Programul este fundamentat pe o solidă bază teoretică, care ia în considerare comunicarea umană în general și comunicarea didactică, în special;

2) Instrumentele selectate sunt menționate în literatura de specialitate sau sunt promovate în cadrul unor activități de formare (workshop-uri și conferințe);

3) Programul este ușor de aplicat și și-a dovedit eficiența, după cum rezultă din rezultatele obținute la testarea post-intervenție;

4) Programul este structurat astfel încât să poată utiliza ora la dispoziția profesorului (dar se poate utiliza și ora de consiliere și orientare), această versatilitate făcându-l aplicabil nu doar de către profesorul de educație fizică, ci și de profesorii din alte arii curriculare, care doresc să îmbunătățească relația didactică, atmosfera și comunicarea în sala de clasă;

5) Rezultatele obținute, care sunt mai mult decât încurajatoare, ne arată că în pofida condițiilor grele în care anul școlar s-a desfășurat, programul a avut efectul scontat, astfel încât suntem îndreptățiți să afirmăm că poate fi și mai eficient în condiții normale de lucru.

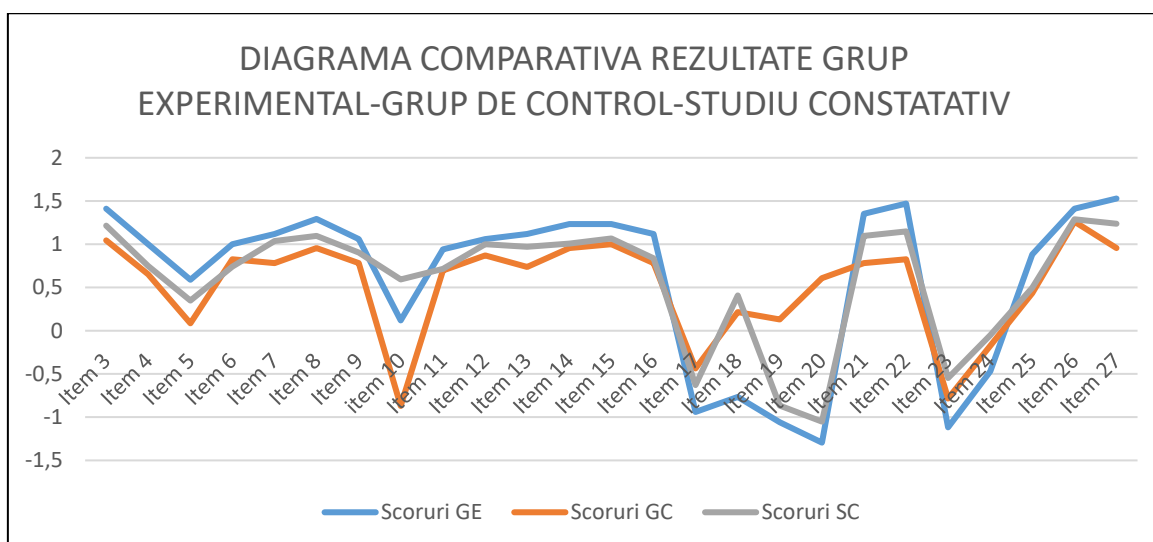

Figura 2. Grafic comparativ scoruri obținute în urma intervenției

Graficul din figura 2 arată diferența semnificativă dintre scorurile obținute de către elevii din grupul la care s-a aplicat intervenția și cele obținute de grupul de control.

Un alt fapt surprinzător, care poate fi pus doar parțial pe seama faptului că elevii au trecut și prin starea de urgență, este involuția grupului de control față de situația determinată în studiul constatativ.

De asemenea, considerăm că se pot formula subiecte ce vor fi investigate în lucrări viitoare, care nu doar să aducă un plus important de informație privitor la schimbările ce trebuie operate asupra modului de comunicare didactică în clasa de elevi, ci și să clarifice o serie de aspecte precum:

- influența specificului comunicării și a utilizării excesive a dispozitivelor smart (telefoane) asupra gradului de participare la orele de Educație fizică;
- influența modificărilor circumstanțelor sociale și a tendințelor care se manifestă la vârsta adolescenței, asupra deschiderii elevilor pentru practicarea exercițiului fizic;
- influența reducerii nivelului de practicare a exercițiului fizic și a participării la orele de Educație fizică, asupra stării de bine a elevului și a stimei de sine;
- influența practicării exercițiului fizic asupra competitivității elevului și a rezultatelor sale școlare.

Datorită desfășurării activităților de intervenție la clasă, a rezultat și o listă a regulilor de ascultare activă în sala de clasă, listă ce poate fi folosită de către orice profesor/diriginte în sala de clasă:

- 1) Auzul este doar un simț, dar nu înseamnă că este util doar să percepi zgomotul!
- 2) Dacă vrei cu adevărat să înțelegi, ascultă cu răbdare!
- 3) Ca să știi ce să spui, trebuie să știi să ascuți!
- 4) Niciodată să nu îți fie teamă să pui întrebări!

5) A asculta înseamnă să fii preocupat doar de ceea ce îți spune cel din fața ta!

6) Dacă vrei să contrazici pe cineva, fii abil. Ascultă cu atenție ce are de spus și vei avea și argumentele necesare!

7) A ști să asculți este cheia ce deschide ușile succesului!

Lista poate fi editată și tipărită sub forma unui poster, adăugându-i-se și ilustrații amuzante, pentru a fi atractivă, astfel încât elevii să manifeste interes în a o citi.

Concluzii

Performanța, în lumea super-tehnologizată, nu trebuie să se bazeze pe capacitatea unor dispozitive de a rula programe informatice, ci pe calitatea omului de a crea aceste dispozitive și, credem că mai important, pe capacitatea de a prevedea efectele pe termen lung, nu doar consecințele pozitive, cât și cele negative.

Schimbările în comunicarea didactică trebuie să ia în considerare și tendința elevilor de a migra către mediul virtual, însă nu numai prin transferarea activităților didactice în acest mediu, favorizând astfel apariția unor efecte de tipul nomofobiei, anxietăților sau a altor efecte negative asupra psihicului utilizatorului, ci prin identificarea de căi de convingere a elevilor că viața în mediul real este mai plină de provocări și de satisfacții, iar curajul și progresul sunt în realitatea obiectivă, nu în spațiul virtual.

Bibliografie

1. Cozolino, L. Predarea bazată pe atașament. Cum să creezi o clasă tribală. București: Trei, 2017. 312 p.
2. Cristea, S. Sistemul de educație/învățământ. București: Didactica Publishing House, 2017. 138p.
3. Cury, A. Copii străluciți, elevi fascinanți. București: For You, 2011. 158 p.
4. Cury, A. Părinți străluciți, profesori fascinanți. București: For You, 2005. 183 p.
5. Derlogea, S., Bota G. 160 de activități dinamice (jocuri) pentru TEAM-BUILDING. București: Universitatea din București. Centrul de Arte Marțiale și Studii Asociate, 2011. 154 p.
6. Dragnea, A. (coord.). Educație fizică și sport: teorie și didactică. București: FEST, 2006. 300 p.
7. Pop, L.C. Comunicarea în educație fizică și sport. București: Pro Universitaria, 2014. 184 p.
8. OECD – Pisa 2015. Results in focus. Disponibil la <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>.
9. CEAE. Scăderea analfabetismului funcțional-o posibilă prioritate strategică în educație. 2015. Disponibil la <http://ceae.ro/wp-content/uploads/2015/10/Raport-Scaderea-analfabetismului-functional.pdf>.
10. <http://evaluare.edu.ro/>.
11. <https://www.teatrulvienezdecopii.ro/studiul-stiintific>.